

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

บันทึกย่อจากการเสวนาโต๊ะกลม หัวข้อ “รักษารากชาวกรุง” ทำไม ? อย่างไร?

งานสถาปนิก'57 , สถานที่ ห้อง Jupiter 12 อาคารชาเลนเจอร์ อิมแพ็คเมืองทองธานี

วันเสาร์ที่ 3 พฤษภาคม 2557 เวลา 16:30-19:00 น.

ผู้เข้าร่วมโต๊ะเสวนา

1. ดร.เกรียงพล พัฒนรัฐ ผู้อำนวยการสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร
2. คุณอรนุช อิมอารมณห์ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานอนุรักษ์ สำนักงานสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
3. ดร.วิริยะพันธุ์ ชินวัตร ประธานคณะบดีสภาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์แห่งประเทศไทย
คณะบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
4. คุณฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที รองประธานกรรมการคณะกรรมการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา
พื้นที่บริเวณต่อเนื่องกรุงรัตนโกสินทร์
5. รองศาสตราจารย์ชูวิทย์ สุจฉายา นักวิชาการ สถาบันอาศรมศิลป์
6. ผศ.ดร.ยงธินทร์ พิมลเสถียร อดีตนายกสมาคมอโคโมสไทย อาจารย์สาขาวิชาการผังเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
7. ดร. พรสรร วิเชียรประดิษฐ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
8. คุณประภาพรพรณ จันทรินวล ผู้อำนวยการกองจัดรูปและฟื้นฟูที่ดิน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร
9. คุณปองขวัญ (สุขวัฒนา) ลาซุส อุปนายก สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์
10. คุณศุเรนทร์ ฐปนางกูร ผู้แทนชุมชนเลื้อนฤทธิ์
11. คุณวิศิษฐ์ เตชะเกษม ผู้แทนชุมชนเวียงนาครเกษม
12. คุณศิริณี อรุณานนท์ ผู้แทนคณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเจริญไชย
13. คุณรังษี รวมอยู่ ผู้แทนสภาวัฒนธรรม เขตบางกอกใหญ่ (ชุมชนวังเดิม)
14. คุณสุตารา สุจฉายา มุลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+ **bacc**
School of Architecture and Design
Bangkok Art and Culture Centre

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

สรุปประเด็นสำคัญจากโต๊ะเสวนา

มุมมองจากนักวิชาการ และองค์กรอิสระ

- นักผังเมืองสมัยใหม่ควรคำนึงถึงมุมมองทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต รากเหง้า ที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองและผสมผสานกับผังเดิมที่ใช้อยู่ เพื่อให้สอดคล้องกับจิตสำนึกทางวัฒนธรรมของสังคมที่กำลังมีมากขึ้น
- การให้โบนัสในการพัฒนาเป็นพิเศษในพื้นที่ 500 เมตร รอบสถานีรถไฟฟ้า ยังเป็นประเด็นที่เป็นที่ถกเถียงถึงความไม่เหมาะสม โดยเฉพาะเมื่อนำไปใช้กับย่านประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นในฝั่งพระนคร หรือฝั่งธนบุรี ซึ่งต่างมีย่านที่ควรได้รับการอนุรักษ์ เมื่อสถานีรถไฟฟ้าเสร็จสิ้น จะมีการทำลายมรดกวัฒนธรรมเหล่านั้นอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องมีการแก้ไข หรือหากกฎหมายอื่นๆที่จะมาคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมในย่านที่จะได้รับผลกระทบโดยเร็ว จึงขอให้มีการยกเลิกการให้โบนัสการก่อสร้างในรัศมี 500 เมตรรอบสถานีรถไฟฟ้าในพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์
- ข้อบัญญัติกทม. หรือเทศบัญญัติ หรือผังเมืองเฉพาะ จะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยในการคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมในย่านประวัติศาสตร์ได้ดีกว่าผังเมืองรวม และเป็นส่วนที่ควรศึกษาและดำเนินการทันที
- การออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มักส่งผลกระทบต่อเรื่องการรอนสิทธิของประชาชนในบางส่วนที่ต้องการจะพัฒนา จำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจทางการเงินและเศรษฐศาสตร์ เช่นด้านภาษี หรือ Rights transfer ดังที่หลายประเทศทำแล้ว และเป็นผลดีต่อการอนุรักษ์อย่างยิ่ง ในประเทศไทยควรผลักดันให้มีการสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์เช่นนี้ด้วย
- กทม.ควรจะมีรายการบัญชีอาคารที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์และบัญชีรายการชุมชน เพื่อที่จะเห็นภาพชัดเจนว่าเรามีมรดกอะไร จะจัดการอย่างไร สามารถนำไปใช้ประกอบการจัดทำผัง overlay และแผนงานของฝ่ายพัฒนา นอกจากนี้บัญชีรายการดังกล่าวถือเป็นการเตรียมความพร้อมการขึ้นทะเบียนโบราณสถานระดับท้องถิ่น ตามการปรับ พ.ร.บ.โบราณสถานที่จะมีขึ้นในอนาคตด้วย
- การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นให้ท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลรักษา และออกมาตรการในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของท้องถิ่นเอง เป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว กทม. และท้องถิ่นควรใช้โอกาสนี้ทำงานร่วมกับชุมชนในการรักษามรดกวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ
- เรื่องของการพิจารณาคุณค่าและการจัดการมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น ควรให้มีคณะกรรมการกลั่นกรองระดับท้องถิ่นเป็นคนตัดสินดังเช่นหลายประเทศมีแล้ว ไม่ควรจะเป็นคณะกรรมการระดับชาติ ในประเทศไทยอาจจะยังไม่มีแต่ก็ควรมี ทำได้โดยการออกกฎหมายมารองรับ

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+ **bacc**
School of Architecture and Design
Bangkok Art and Culture Centre
มหาวิทยาลัยศิลปากร
BANGKOK ART AND CULTURE CENTRE

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

- กระบวนการในการทำงานกับชุมชน มีกลไกสำคัญคือการสร้างเวที (platform) สำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ควรจะใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม วัฒนธรรมของย่านนั้นๆเป็นแกนในการแลกเปลี่ยนความรู้ อาจจะใช้การทำแผนที่มรดก วัฒนธรรมร่วมกันนำไปสู่การปรับความคิด ทักษะคิด และสร้างจุดมุ่งหมายในการทำงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องและอาศัยเวลากว่าจะเกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งและไว้วางใจซึ่งกันและกัน แต่เมื่อเกิดแล้วชุมชนจะสามารถใช้กระบวนการนี้วางอนาคตให้กับชุมชนเองได้

มุมมองจากชุมชน

- ชุมชนทั้งหลายไม่ควรรอให้ภาครัฐ นักวิชาการ หรือบุคคลภายนอกเป็นผู้เข้ามาริเริ่มทำงานอนุรักษ์มรดกของชุมชนแต่ฝ่ายเดียว ชุมชนเองต้องทำงานค้นหาคุณค่าที่แท้จริงของชุมชนออกมา และนำเสนอให้สังคมเข้าใจคุณค่านั้นๆ เพราะชุมชนมีสิทธิตามกฎหมายที่จะรักษามรดกวัฒนธรรมของตนเอง มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้
- การรักษามรดกวัฒนธรรม ไม่ควรจะมีมองว่าเป็นหน้าที่ของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง แต่ควรจะมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันให้เป็นหน้าที่ของพลเมืองที่จะต้องรักษารากวัฒนธรรมของเมืองที่ตนอยู่อาศัย
- รากของวัฒนธรรมแท้จริงแล้วไม่ใช่สิ่งปลูกสร้าง หรือสถาปัตยกรรมเพียงอย่างเดียว แต่คือคนที่มีวิถีชีวิต และเป็นจิตวิญญาณของย่านด้วย กฎหมายที่มีอยู่ และที่จะมีต่อไปในอนาคตควรจะสามารถให้ความคุ้มครองทั้งสิ่งปลูกสร้าง และคนในย่านประวัติศาสตร์ให้อยู่ร่วมกันได้ ไม่ใช่รักษาแต่เพียงกายภาพเท่านั้น

มุมมองจากกรุงเทพมหานคร

- กทม.มีสถานิติบัญญัติที่ทำหน้าที่ออกพระราชบัญญัติต่างๆ ซึ่งกทม.เองก็ต้องการให้มีกลุ่มคณะทำงานที่จะมาช่วยทำข้อเสนอให้สมาชิกสภา ผู้มีความรับผิดชอบในการออกกฎหมายท้องถิ่นรับฟังและรับไปพิจารณาอยู่แล้ว หากคณะกรรมการมีสิ่งใดที่จะเสนอ สภากทม.ก็จะยินดีรับไปพิจารณา
- ชุมชนมีสิทธิตามกฎหมายที่จะรวมตัวกันตั้งเป็นองค์กรสภาชุมชน เพราะจะทำให้ได้รับสิทธิอีกหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนด้านงบประมาณ การทำงานคู่ขนานไปกับสภากทม. ร่วมคิดร่วมเสนอประเด็นต่างๆ ต่อสภากทม.ได้อย่างใกล้ชิดและเป็นกิจลักษณะ

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+ **bacc**
School of Architecture and Design
Bangkok Art and Culture Centre
BACC ART AND CULTURE CENTRE

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

เสวนาโต๊ะกลมรอบที่ 1 มรดกของเมืองและผังเมืองในปัจจุบัน

คุณฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที

ขอบคุณสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่เป็นเจ้าภาพร่วมในการจัดการวันนี้ พร้อมทั้งสำนักผังเมือง และเครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม มีนักวิชาการ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และภาคประชาชนร่วมเสวนาโต๊ะกลมในวันนี้ ผมในฐานะตัวแทนเครือข่าย ขอทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการ ซึ่งจะมาคุยกันในวาระของการรักษามรดกของเมืองกันอย่างไร ในวาระแรกคือมรดกของเมืองและผังเมืองในปัจจุบัน อย่างที่ทราบกันว่าการพัฒนาเมืองมันย้อนกลับเข้ามาในส่วนที่เป็นย่านประวัติศาสตร์ ขอเรียนถาม ดร.เกรียงพลว่ากองจัดรูปที่ดินและฟื้นฟูเมืองจะเข้ามาช่วยในเรื่องนี้ได้มากน้อยแค่ไหนครับ

ดร.เกรียงพล พัฒนรัฐ

ภารกิจของกองการฟื้นฟูเมือง กรุงเทพมหานคร คงจะมีภารกิจมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ดีขึ้น เพราะภารกิจนั้นไม่ได้มาจากกฎหมายมาบอกให้เราทำ แต่มาจากประชาชน การเจริญเติบโตของเมืองที่รวดเร็วทำให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในการที่จะต้องอนุรักษ์ย่านเก่าต่างๆ มีสิ่งหนึ่งที่ยากจะทำก็คือ **อยากให้หน่วยงานทุกระดับของไทยรับผิดชอบเรื่องนี้ร่วมกัน** ในเขียวโตหรือไทเป เขาทำสำเร็จได้เพราะท้องถิ่นทุกภาคส่วนร่วมกันปฏิบัติการไม่ใช่รับคำสั่งจากบนลงล่าง (Top-down) ตอนนี้เราเข้าใจแล้วว่าลำพังกรม ฝ่ายเดียวไม่สามารถทำงานนี้ให้สำเร็จได้ หากปราศจากความร่วมมือจากทุกฝ่าย โครงการอนุรักษ์ตลาดน้อย คลองสาน กะดีจิ้น ทุกโครงการทุกพื้นที่ต้องมีชุมชน มีสำนักงานทรัพย์สินฯ มีบริษัทภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม **เราอยากให้ทุกคนใช้สำนักผังเมืองเป็นศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวก (Facilitator) ใช้สำนักผังเมืองให้มีประโยชน์ สิ่งที่ท่านได้ถามมันกำลังเป็นภารกิจที่ไม่ต้องมีใครสั่ง เพราะมาจากความต้องการของประชาชนในกรุงเทพมหานครที่จะทำให้การอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการพัฒนา ซึ่งทรม. ไม่ได้มีหน้าที่พัฒนาเพียงอย่างเดียว การอนุรักษ์มันก็คือการพัฒนาอย่างหนึ่งเหมือนกันที่สร้างความหลากหลายให้กับสิ่งแวดล้อมของเมือง**

คุณอรุณช อิมอารมณ

ทุกวันนี้สำนักงานทรัพย์สินฯ รับผิดชอบดูแลมรดกต่างๆ ที่ตกทอดมาซึ่งก็มีทั้งที่ดิน สิ่งปลูกสร้างและคนมาพร้อมกัน อาคารทั้งหลายเหล่านี้ถูกสร้างมาตั้งแต่ 100 กว่าปีแล้ว เวลานี้เป็นช่วงเวลาของการรักษา สภาพของอาคารก็ผ่านการใช้งานมาอย่างหลากหลาย แต่คนที่เขาก็รักษาอาคารไม่เท่ากัน **ในอดีตสำนักงานฯยังไม่มีความรู้ในเรื่องของการอนุรักษ์ มีการรื้อทิ้งทิ้งวาง ทั้งบ้านหลายแห่ง ทั้งหมดทำไปด้วยความไม่รู้ เพียงแต่คิดว่า**

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+ **bacc**
School of Architecture and Design
Bangkok Art and Culture Centre
BACC

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

ทำไปเพราะจะเกิดประโยชน์ เราเพิ่งจะมารู้ว่าอะไรคือการอนุรักษ์เมื่อ พ.ศ. 2543 สำนักผังเมืองเป็นเพื่อนคนแรกที่ทำให้เรารู้จักการอนุรักษ์ และคนที่สองคืออาจารย์ยงนิศร์ พอเริ่มรู้จักการอนุรักษ์ เราก็มองไปที่อนุรักษ์แล้วจะทำยังไงให้พัฒนาไปด้วยได้ ทำอย่างไรจะพัฒนาอย่างยั่งยืน ต้องมาเริ่มศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง หลักวิชาการสากล สมบัติที่เราคืออะไรบ้าง มีการสำรวจเรียนรู้ รวบรวมข้อมูลว่าใครเป็นผู้ใช้อาคารอยู่บ้าง ศึกษากระบวนการว่าต้องทำอะไร ต่อมาเราเริ่มมีแบบให้เขาอนุรักษ์ว่าต้องทำแบบไหน เวลาจะอนุรักษ์เราจะยึดถือระบบการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เรามีที่ปรึกษา 5 ท่าน เชี่ยวชาญหลากหลายด้าน แตกต่างกันไป เราทำงานร่วมกับกทม. หน่วยงานต่างๆ มหาวิทยาลัย มีหลายหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในงานอนุรักษ์ของสำนักงานฯ ผลงานที่สำเร็จแล้วคือตึกแถวหน้าพระลาน และที่ตามมาคือท่าช้างและท่าเตียน พอเราอนุรักษ์เสร็จแล้ว ก็จะมีกระบวนการให้ความรู้ให้ความเข้าใจว่าคุณค่าอาคารเป็นอย่างไร ในการอยู่อาศัยจะมีการรักษาอย่างไร เราต้องใช้ความรู้ต่อเพราะผู้เช่าและชุมชนจะมีส่วนในการดูแลรักษาอาคารอนุรักษ์เหล่านี้มากกว่าสำนักงานฯ

คุณฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที

ทรัพย์สินของสำนักงานทรัพย์สินฯ ไม่ได้มีแค่เฉพาะคุณค่าทรัพย์สินสิ่งปลูกสร้างอสังหาริมทรัพย์ คงจะไม่ผิดนักถ้าจะพูดว่ายังมีทรัพย์สินทางภูมิปัญญา มีมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้และไม่ได้ทั้งหลายที่อยู่ในเขตพื้นที่ต่อเนื่อง ซึ่งอยากจะเรียกว่าเป็นพื้นที่พิเศษนี้ด้วย และท่านเจ้าของก็มีใจมากพอสมควรในการที่จะอนุรักษ์ไว้

ขอเชิญอาจารย์วีระพันธุ์พูดแทนฝ่ายวิชาชีพผังเมืองบ้างว่าวิชาชีพนี้เขาทำหน้าที่ให้ใคร เอกชน ประชาชน หรือรัฐ และกรุงเทพฯ ในตอนนี้ควรจะไปทางไหนต่อ

ดร.วีระพันธุ์ ชินวัตร

การศึกษาผังเมืองเป็นหลักสูตรสมัยใหม่ที่เรารับอิทธิพลการวางผังมาจากต่างประเทศ สมัยก่อนเป็นงานของเจ้านายทั้งหลายที่เข้ามาทำงานด้านนี้ โดยรับอิทธิพลมาจากต่างประเทศตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-3 เรามีการประกาศใช้ผังเมืองฉบับแรกในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งจะมองในแง่การใช้ประโยชน์ที่ดิน นักวิชาชีพผังเมืองมีหน้าที่ที่ต้องปรับให้เข้ากับสภาพการณ์ของเมืองนั้นๆ แต่นักผังเมืองสมัยใหม่ต้องคำนึงถึงวิถีชีวิต รากเหง้า ที่มาที่ไปที่ไปที่เป็นเอกลักษณ์ของเรามากขึ้น ทำอย่างไรที่จะผสมผสานสิ่งเหล่านี้ลงไปในผังที่ได้ดำเนินการไปแล้วและมันขาด layer พวกนี้ การพัฒนาเราอาจจะต้องทำผังเฉพาะขึ้นมาซึ่งเรายังไม่เคยทำมาก่อน ตอนนี้มีประเด็นสำคัญก็คือการพัฒนารถไฟฟ้าเข้ามาในย่านประวัติศาสตร์ เราต้องมาดูแผนแม่บทกรุงรัตนโกสินทร์ ที่ทำโดยคณะกรรมการ

อนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ นำโดยศาสตราจารย์ ดร.อดุลย์ วิเชียรเจริญ เป็นผู้จัดทำโดยมีกฎเหล็กอยู่ 11 ข้อ จะเห็นได้ทำให้มีพื้นที่สีเขียวรอบเกาะกรุง สภาพของพื้นที่ก็เหมาะกับยุคสมัยในเวลานั้น ต้องขอบคุณคณะกรรมการที่ผ่านมาทำงานรักษาพื้นที่มรดกของเราไว้ เวลาผ่านไป 20- 30 ปี จากผังเมืองเดิมบางอย่างก็ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเดิม พื้นที่สีเขียวเหล่านั้นก็กลายเป็นที่เปลี่ยนผ่านในการเดินทางและคมนาคมขนส่ง มีคนต่างถิ่นมาอาศัยปะปนอยู่ในพื้นที่ดั้งเดิม มีความเจริญเข้ามา **เมื่อก่อนเรื่องการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมยังไม่ใช้เรื่องที่เราคำนึงถึงและตระหนักในคุณค่า มาถึงตอนนี้ก็ประเด็นว่าผังแม่บทที่เราใช้มา 30 ปีแล้วไม่สอดคล้องกับสำนึกทางด้านการอนุรักษ์ที่เรามีมากขึ้น เราเริ่มรู้ว่าเรามีพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และพื้นที่เสี่ยงต่างๆที่จะสูญหายไป** เช่น เยาวราช ฝั่งธนบุรี บริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่า คลองบางกอกน้อย คลองบางกอกใหญ่ คลองชักพระ คลองด่าน คลองภาษีเจริญ คลองพวกนี้มีความสำคัญและยังเป็นเมืองน้ำที่มีสภาพวิถีชีวิตดั้งเดิม พอมีถนนตัดใหม่ สวนฝั่งธนฯ แทบจะหายหมด มรดกริมคลองสูญหายไป กรมศิลปากรคุ้มครองคลองที่ขึ้นทะเบียนแล้วแต่ก็ไม่ครอบคลุมมรดกที่สำคัญ เพราะคุ้มครองแค่ 8 เมตรจากริมคลอง การให้สิทธิพิเศษในการพัฒนารอบสถานีรถไฟฟ้า 500 เมตร ก็ส่งผลกระทบไม่เพียงแต่ในเยาวราช แต่ลามไปถึงย่านสวนฝั่งธนฯ ตอนนี้มีโครงการคอนโดมิเนียมได้รับการอนุญาตให้สร้างแล้วหลายโครงการ ประเด็นคือ **เราเรียนรู้แค่ไหนที่จะรักษามรดกและวิถีชีวิตดั้งเดิม เมื่อคนอีกเป็นร้อยชีวิตจะเข้ามาใช้พื้นที่ตรงนั้น คนในพื้นที่เขาต้องการพัฒนาเหล่านี้หรือเปล่า เกิดการทำลายโครงสร้างสังคมเมื่อเจ้าของที่ดินอยากพัฒนาพื้นที่ในเขตที่ได้รับอนุญาต เมื่อการพัฒนาเข้ามาเร็ว พื้นที่อยู่อาศัยพื้นถิ่นมันก็หายไป เราจะรักษา Historical urban landscape กันอย่างไร จะมีกฎหมายอะไรรองรับในการรักษา** ขอยกตัวอย่างประเทศกรีซในเรื่องการบริหารมรดกวัฒนธรรม ในบริเวณสถานีรถไฟใต้ดิน Monasteraki มีท่อน้ำโบราณอายุราว 700 ปีก่อนคริสตกาล เขาสามารถออกแบบให้รถไฟฟ้ายู่กับโบราณสถานนี้ได้ และเปิดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ไปพร้อมกัน อีกส่วนคือพิพิธภัณฑ Acropolis เป็นอาคารสมัยใหม่มากๆ เขาออกแบบให้พื้นโปร่ง เปิดให้เห็นจุดจุดคันทางด้านโบราณคดีที่อยู่ข้างใต้ เขาสามารถใช้สอยพื้นที่ได้ด้วย ขณะเดียวกันก็เก็บพื้นที่ประวัติศาสตร์อันเก่าแก่เอาไว้ และจัดพื้นที่ให้สอดคล้องกับสิ่งที่มันมีอยู่ในบริเวณนั้นๆ **ขอฝากให้คิดประการแรกคือถึงเวลาปรับปรุงแผนแม่บทหรือยัง จะปรับปรุงแผนหรือคณะกรรมการ ข้อสอง กทม.จะพัฒนาอย่างไรเพื่อรักษารากชาวกกรุงไว้ และสามจะหาจุดสมดุลระหว่างคุณค่ากับมูลค่าอย่างไร**

เสวนาโต๊ะกลมรอบที่ 2 โครงการและมาตรการต่างๆในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

คุณปองขวัญ (สุขวัญนา) ลาซุส

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+D **bacc**
School of Architecture and Design
Bangkok Art and Culture Centre
BACC

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

การเสวนาโต๊ะกลมวันนี้สืบเนื่องมาจากเมื่อปีที่แล้ว ที่เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมรวมตัวกันหลังจากที่พบว่าผังเมืองรวมยังไม่ตอบโจทย์ในการที่จะรักษาพื้นที่ทางวัฒนธรรมไว้ได้ ปัญหาไม่ได้มาจากการกำหนดให้พื้นที่เป็นสีแดงเพราะนั่นก็ถูกแล้วที่เขาวราชเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรม แต่ปัญหามาจากการให้สิทธิในการพัฒนาพิเศษในพื้นที่ 500 เมตรรอบสถานีรถไฟฟ้า ด้วยความเป็นสถาปนิกเรามองออกว่าขนาดของพื้นที่จะเป็นอย่างไร จึงรวมตัวกันทำหนังสือไปขอสำนักผังเมืองให้เปลี่ยนเป็นสีแดงพิเศษ ก็ได้คำตอบว่าให้ใช้เครื่องมืออื่นเช่น ข้อบัญญัติกทม. ไม่ใช่ผังเมืองรวม แล้วต่อมากทม.ก็ได้ตั้งคณะทำงานกำหนดแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ต่อเนื่องกรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นมา โดยที่ให้โอกาสนักวิชาการ ประชาชน และภาคประชาสังคมเข้ามาร่วมทำงานด้วย นับได้ว่าเป็นนวัตกรรมใหม่จากภาครัฐ และเป็นนิมิตหมายที่ดี คราวที่แล้วเรากุ้ยกันเรื่องพื้นรากชาวกทม. เราพูดเรื่องคุณค่ากันไปแล้ว วันนี้เราจะมาพูดว่าจะรักษาเอาไว้อย่างไร

รองศาสตราจารย์ชววิทย์ สุจฉายา

อันที่จริงแล้วพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่า มรดกวัฒนธรรมฝั่งธนบุรี มีสำคัญมากและเก่าแก่มาเสียยิ่งกว่าฝั่งพระนคร ที่ผ่านมา กทม. อาจจะยังไม่เข้าใจว่ารากเหง้าของกรุงเทพฯอยู่ตรงไหน พื้นที่ฝั่งธนฯ มีความสำคัญที่เชื่อมโยงกับแม่น้ำ และถิ่นฐานโบราณในต่างจังหวัดที่อยู่ริมน้ำอีกมากมายหลายแห่ง แต่เราให้ความสำคัญกับมันน้อยเกินไป **พื้นที่ตรงนี้เรียกได้ว่าเป็นอู่อารยธรรมแห่งชาติ เมื่อเรามองไปเรายังเห็นภาพพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน เหมือนกับเราคลี่ภาพประวัติศาสตร์ของเราออกมา เป็นภูมิทัศน์ที่ควรค่าแก่การรักษา ที่มันยังคงสภาพที่อยู่ได้ก็เพราะยังไม่มีอะไรที่นำความเปลี่ยนแปลงเข้ามามากนัก แต่ตอนนี้กำลังจะมีรถไฟฟ้าเข้ามาแล้ว รถไฟฟ้าไม่ใช่สิ่งที่น่าเกลียดน่ากลัวแต่เมื่อมันจะเข้ามา ก็มีสิ่งอื่นที่ต้องคุ้มครองด้วย ในส่วนเกาะรัตนโกสินทร์จะอย่างไรก็มีกฎหมายคุ้มครอง ในส่วนพื้นที่ต่อเนื่องก็มี พ.ร.บ.คุ้มครองบ้าง ถ้าไม่มีการให้โบนัส 500 เมตรรอบสถานีรถไฟฟ้าแถบเขาวราช คงไม่เป็นอะไรมาก แต่คลองฝั่งธนฯ ควรมีการดูแลเช่นเดียวกับคลองกรุงรัตนโกสินทร์เพราะมีความเก่าแก่มากกว่าด้วยซ้ำไป **ควรมีมาตรการรักษาที่เข้มข้นมากกว่านี้เพราะทุกวันนี้มาตรการที่ใช้ยังมีจุดหมายเพื่อรักษามุมมองวัดเท่านั้นเอง เครื่องมือที่ใช้คุ้มครองอาจจะเพียงข้อบัญญัติกทม.ก็ได้****

คุณปองขวัญ (สุขวัฒนา) ลาซุส

ไม่ใช่เพียงแค่ภูมิทัศน์วัฒนธรรม ประเด็นที่อาจารย์นำเสนออย่างเชื่อมโยงไปถึงเรื่องพื้นที่รับน้ำ ที่เรามีปัญหาน้ำท่วม จะเห็นว่ากฎหมายต่างๆในเรื่องการก่อสร้างมันเอื้ออำนวยให้เมืองพัฒนาไปในทางที่เราไม่สามารถป้องกัน

น้ำท่วม และมรดกที่เป็นเรือกสวนได้ เราเอาพื้นที่ที่เดิมเป็นเรือกสวนไรรู้ไปเป็นที่อยู่อาศัย เป็นหมู่บ้านจัดสรร เป็นคอนโดมิเนียม ทั้งๆที่ที่จริงมันไปอยู่ตรงอื่นได้และทำได้สูงกว่าด้วยซ้ำ

ดร.ยงธนีสร์ พิมลเสถียร

ก่อนอื่นขอตั้งข้อสังเกตจากที่อาจารย์วิระพันธุ์นำเสนอ แผนแม่บทมีขึ้นครั้งแรกในปี 2535 คณะกรรมการกรุงฯ มีเมื่อปี 2525 มีการทำบัญชีขึ้นทะเบียนอาคาร 133 รายการ รายการนี้ไม่รวมบ้านเรือนตึกแถวเลย รับรองได้ว่าบนถนนเจริญกรุง ไม่มีบ้านสวยๆหลังไหนได้รับการขึ้นทะเบียนเลย เพราะคณะกรรมการกรุงฯ มีพันธกิจในการรักษาวัดกับวังเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงที่อาจารย์วิระพันธุ์เสนอคงยากสำหรับในสังคมไทย **ดิใจที่ได้ยื่นท่านผอ.เกรียงพลบอกว่าการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมเป็นเรื่องของท้องถิ่น เพราะเป็นเรื่องที่ตึกมาก ที่นี้ท้องถิ่นจะทำอย่างไร** เราพยายามจะอธิบายมาตลอดตั้งแต่ตอนผังเมืองรวมแล้วว่า พื้นที่ที่เรียกกันว่าพื้นที่ต่อเนื่องกรุงรัตนโกสินทร์ ในภาษาอนุรักษ์สากลก็คือ Buffer zone จะให้พัฒนาเท่ากับสีลมไม่ได้ ภาครัฐก็ยังไม่เข้าใจว่าพื้นที่ตรงนี้มันสำคัญ การทำงานก็คือว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษามาศึกษาสำรวจออกแบบ พอทำออกมาก็ให้อตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน หรือ Floor Area Ratio (FAR) สูงขึ้นจากเดิมมาก จากเดิมประมาณ 4.3 เปลี่ยนเป็น 6-7 ซึ่งเป็นอัตราที่ใช้ได้ในบางพื้นที่ **สิ่งที่เราต้องมีก็คือบัญชีรายการอาคารที่มีคุณค่าในการอนุรักษ์ในพื้นที่ เพื่อจะทำ overlay ซ้อนลงไปได้ การทำ overlay จะเป็นทางออก トラบไคที่ไม่ไปขัดกับ พ.ร.บ.ผังเมือง** เพราะตามศัคย์ของกฎหมาย หากมีข้อขัดกันต้องว่าตามศัคย์กฎหมายที่สูงกว่า เช่น กรุงรัตนโกสินทร์มีข้อบัญญัติกทม. ห้ามทำโรงแรม แต่ใน พ.ร.บ.ผังเมืองรวมปี 56 บอกว่าทำโรงแรมได้ ก็ต้องว่าตามพ.ร.บ.ผังเมือง ในกรณีที่ผังเมืองไม่ได้ห้ามเรื่องความสูง แต่มีข้อบัญญัติจำกัดความสูงเอาไว้แล้ว ก็ว่าตามข้อบัญญัติเพราะไม่ได้เป็นการขัดกัน **ข้อดีของการทำข้อบัญญัติคือมีผลบังคับใช้ยาวนานถาวรกว่าทำผังเมืองรวมซึ่งมีข้อเสียคือต้องทำใหม่ทุกๆ 5 ปี แต่ข้อบัญญัติจะไม่เปลี่ยนตราบไคที่สภาไม่เปลี่ยน ข้อเสียของกระบวนการทำผังเมืองอีกประการหนึ่งคือ เวลาทำจะทำอยู่ในกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ไม่มีใครรู้เห็น ไม่ถ่ายทอดให้ประชาชนรับรู้**

ในส่วนของการใช้ผังเมืองรวมมาคุ้มครองมรดกวัฒนธรรม จะไม่สามารถลงลึกไปได้ถึงวิถีชีวิตของคน ทำได้แต่เพียงกายภาพ กทม.ต้องใช้เครื่องมืออื่น กระบวนการอื่นในการคุ้มครองวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น เช่น **ใช้กลไกของกทม.เอง ผ่านกองจัดรูปที่ดินปรับปรุงและฟื้นฟูเมือง สร้างเครือข่ายชุมชน สร้างกระบวนการฟื้นฟูชุมชน โดยชุมชนช่วยกันระบุคุณค่าของพื้นที่ ทั้งด้านอาคาร และวิถีชีวิต นอกจากนี้ควรประสานงานกับสำนักผังเมือง สำนักงานเขต สำนักพัฒนาชุมชน และสำนักวัฒนธรรม เชื่อว่าถ้ากทม.ตั้งใจจริงย่อมทำสำเร็จได้ สิ่งหนึ่ง**

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+ **bacc**
School of Architecture and Design
Bangkok Art and Culture Centre

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

ที่สำคัญในการทำงานร่วมกันหลายๆฝ่ายคือการพูดคุยอย่างเปิดใจ ว่าติดขัดอะไรอย่างไร ลองใช้วิธีการ role play ก็ได้ จากประสบการณ์ที่ทำงานกับสำนักงานทัพลินฯ ทำให้ทราบว่าได้ผลดีมาก ๆ เพราะทำให้เข้าใจกันได้ดี ยกตัวอย่างเช่นชุมชนเจริญไชย ที่ตอนนี้ไม่มีความมั่นคงในการอยู่อาศัยทำให้เขาเองก็ไม่มีกำลังใจในการปรับปรุงสภาพของอาคารหรือที่อยู่อาศัย เพราะไม่รู้อนาคตว่ารุ่งนี้จะถูกไล่หรือเปล่า โดยส่วนตัวรับรองว่าอาคารมีคุณค่าจริงๆ ดังนั้นถ้าเจ้าของปรับปรุงแล้วก็อาจจะคิดเอาไปทำห้าง หรือคอมมิวนิตีมอลล์ดีกว่า ชุมชนร่วมซ่อมไปก็อาจจะกลับมาทำร้ายตัวเราเอง อยากให้คุยกันอย่างเปิด แล้วจะเข้าใจปัญหาของทุกฝ่าย

ดร.เกรียงพล พัฒนรัฐ

กทม. เองอยากรู้ว่าอยากให้กทม.ทำอะไร อยากให้เราเดินไปด้วยกัน ความจริงแล้วการที่เราจะทำ overlay เป็นสิ่งที่ต้องผ่านกระบวนการในภาคนิติบัญญัติ เวลานี้ถึงกทม.อย่าไปนึกถึงแต่ผู้ว่าฯ เรามีสถานิติบัญญัติ ทำหน้าที่ออก พ.ร.บ. การทำงานกับชุมชน เราอยากมีกลุ่มที่จะมาช่วยทำข้อเสนอเพื่อให้สมาชิกสภาผู้มีส่วนออกกฎหมายท้องถิ่นได้รับฟังและพิจารณา อย่าไปนึกถึงแต่เรื่องการเมืองอย่างเดียว มาสนใจเรื่องหน้าบ้านของเรา เรื่องซอยของเรา ผมอยากให้เป็นอย่างนั้น กทม. และสภากทม.ก็จะเดินไปด้วยกัน

ดร. ยงธนิศร์ พิมลเสถียร

เรื่องข้อบัญญัติต้องทำการสำรวจ และทำรายการอาคารสำคัญ ผมเองก็ทำไปบ้างแล้วในบางส่วน เมื่อมีแล้วกทม.จะได้อะไรจะรักษาอะไร บัญชีชุมชนที่ยังเหลืออยู่ก็ควรต้องทำด้วย ขอแนะนำกลไกที่เรียกว่าแผนที่มรดกวัฒนธรรม (Cultural mapping) เราจะได้ข้อมูลทั้งมรดกที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ของเรากกรมศิลปากรจะมีคณะกรรมการวิชาการตัดสินว่ามรดกชิ้นหนึ่งมีคุณค่าอย่างไร และจะจัดการอย่างไร แต่ในต่างประเทศเขาให้กรรมการกลั่นกรองระดับท้องถิ่นเป็นคนตัดสิน ไม่ใช่คณะกรรมการระดับชาติ ไม่ใช่ของกทม.เป็นคนนอก ถ้าเป็นไปได้ เราก็ควรจะมกรรมการกลั่นกรองระดับท้องถิ่นชุดหนึ่งทำหน้าที่นี้และควรจะมกฎหมายมารองรับที่ต้องทำไปพร้อมๆกันอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องแรงจูงใจทางการเงินและเศรษฐศาสตร์ ซึ่งสำนักนักทัพลินฯ ได้ริเริ่มใช้วิธีการนี้แล้ว ด้วยการออกข้อเสนอต่างๆ เพื่อให้ผู้เช่าร่วมบูรณะอาคาร เช่นให้ผู้เช่าออกค่าใช้จ่าย 25 % สำนักงานฯ ออก 75 % ผู้เช่าก็ได้อยู่ต่อด้วย ในส่วนของภาครัฐที่ผ่านมามีแต่แรงจูงใจให้ต่างชาติมาสูบเอาทรัพยากรของเราไปใช้โดยไม่เก็บภาษี ดึงดูดการลงทุนต่างๆ แต่เรายังไม่เคยจูงใจให้ชุมชนเขารักษาามรดกวัฒนธรรมของตัวเองเอาไว้ได้ พอชุมชนเขาทำพิธีกรรมรัฐก็ไปเก็บภาษีเขาอีก มันก็น่าสะท้อนใจ ถ้าประเทศไทยทำได้สำเร็จทั้งเรื่องกายภาพ เรื่องอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ และเรื่องการสร้างแรงจูงใจไป

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+D **bacc**
School of Architecture and Design
Bangkok Art and Culture Centre
วิทยาลัยสถาปัตย์และการออกแบบ
และศูนย์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
BANGKOK ART AND CULTURE CENTRE

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

ด้วยได้ จะถือว่าเราล้ำหน้าประเทศอื่นมาก เพราะเราไม่ได้ทำเฉพาะเรื่องกายภาพอย่างเดียวแล้ว ในขณะที่ประเทศอื่นเขาจะเริ่มตั้งแต่เรื่องของสถาปัตยกรรมอย่างเดียว

คุณปองขวัญ (สุขวัญนา) ลาซุส

จากที่กลุ่มอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมเคยขอยกเว้นการให้ใบอนุญาตสถานียรถไฟ 500 เมตร ในส่วนที่เป็นย่านประวัติศาสตร์ เราก็ยังอยากทำอยู่ ถ้าเราทำเทศบัญญัติไม่ทัน เราอาจจะขอเสนอเรื่องนี้กลับมาใหม่อีกครั้ง

มาถึงศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมือง เป็นหน่วยงานที่ประกอบไปด้วยสถาปนิกนักพัฒนาเชิงอนุรักษ์ทำงานแบบมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน และ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) โดยปัจจุบันมีท่านเจ้าอาวาสวัดประยูรวงศาวาส ผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลนั่งหัวโต๊ะทำให้ได้รับความร่วมมือจากทุกๆฝ่ายเป็นอย่างดี อาจารย์พรสรรจะเล่าให้ฟังถึงการทำงานที่ผ่านมา

ดร.พรสรร วิเชียรประดิษฐ์

โครงการของเรามีจุดเริ่มต้นจากการทำแผนที่อนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมในพื้นที่ริมน้ำย่านกะดีจีนตั้งแต่พ.ศ. 2556 แล้วพยายามจะใช้ประโยชน์จากแผนที่ที่ทำออกมา เมื่อมีข้อมูลหมดแล้ว เราก็ทำให้คนในพื้นที่รู้จักมัน ชวนกันมาออกแบบพื้นที่สำคัญๆ โดยใช้กระบวนการคู่ขนาน คือเอาศิลปินเข้ามาช่วย ชุมชนนี้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งทางด้านวัฒนธรรม และให้ความร่วมมืออย่างดี เรื่องข้อจำกัดในการทำงานก็มีบ้าง แต่หลังจากที่ได้ท่านเจ้าคุณเจ้าอาวาสวัดประยูรฯ มาร่วมเป็นแกนสำคัญในการทำงาน งานของเราก็ก้าวกระโดดไปอย่างรวดเร็ว ตอนนี้มีผู้สนับสนุนโครงการกว่า 70 ราย **มีการจัดงานที่ชุมชนทุกปี แต่นั่นก็มีความเสี่ยงที่จะกลายเป็นเพียงอีเว้นท์ และเป็นภาระที่ต้องทำไปเรื่อยๆ สุดท้ายเราพบว่ามันเป็นเครื่องมือที่ดีมากในการทำให้เกิดเวที (platform) ในการทำงานร่วมกัน และก็เป็นเครื่องมือที่เราจะใช้ไปสู่การทำงานก้าวต่อไป ซึ่งก็คือการทำแผนแม่บทที่เราจะเป็นเจ้าภาพในการอนุรักษ์ย่านทั้งในเชิงกายภาพและในเชิงกิจกรรม** ตอนนี้กำลังรอการอนุมัติโครงการจากสำนักผังเมือง กทม.อยู่ ส่วนเรื่องข้อบัญญัติ ทุกท่านในที่นี้คงคิดเห็นตรงกันแล้วว่า **ผังเมืองรวมไม่ใช่ยาสารพัดนึกที่จะใช้อนุรักษ์อย่างเดียว เพราะผังเมืองไม่ได้คิดค้นขึ้นมาเพื่อการอนุรักษ์อยู่แล้ว แต่เพื่อการผสมผสานประโยชน์ของทั้งการพัฒนาและอนุรักษ์เข้าด้วยกัน ในพื้นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ควรมีข้อบัญญัติมาทับซ้อน** ในย่านกะดีจีนคลองสานก็มีประเด็นเหมือนกัน แต่กะดีจีนเป็นพื้นที่ที่ไม่ค่อยยากเท่าไรเพราะว่าลักษณะอาคารบ้านเรือนสอดคล้องกับความเป็นจริงของพื้นที่อยู่แล้ว ที่น่าเป็นห่วงคือคลองสาน เราลองทำ simulation กันดูแล้วผลออกมามากแล้วมาก จะมีอาคารสูงแบบบ้านเจ้าพระยาเกิดขึ้นได้เยอะมากเต็มพื้นที่ เพราะ FAR สูงมาก และยังมี

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+ **bacc**
School of Architecture and Design
Bangkok Art and Culture Centre
มหาวิทยาลัยศิลปากร
BANGKOK ART AND CULTURE CENTRE

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

ความเสี่ยงจากโบนัสน์ 500 เมตรรอบสถานีรถไฟฟ้ายักษ์ เราจึงต้องพลิกวิกฤติมาเป็นโอกาส โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่เราสร้างเอาไว้แล้วเป็นตัวช่วย ให้ชุมชนเป็นคนคิดว่าอยากให้อาคารของคลองสานที่จะออกมาเป็นอย่างไร ชุมชนมองอย่างไร ข้อบัญญัติที่จะออกมาไม่ได้มาจากนักวิชาการอย่างเดียว แต่จะมาจากประชาชนด้วย เราปฏิเสธการพัฒนาทั้งหมดไม่ได้ และไม่สามารถอนุรักษ์เต็มรูปแบบได้ หลายๆแห่งก็มีข้อบัญญัติล็อคตัวมันเองอยู่ด้วยการจำกัดความสูงของอาคารรอบโบราณสถาน ข้อเสียคือบางแห่งมันไม่จำเป็นต้องปกป้องรอบโดยรอบโบราณสถาน การปกป้องโบราณสถานควรจะเป็นที่คุณค่าของอาคาร ซึ่งในจุดนี้ก็ต้องการใช้ฐานข้อมูลละเอียดจากทั้งกรมและกรมศิลปากร

คุณปองขวัญ (สุขวัฒนา) ลาซุส

อันที่จริงภารกิจของกรมศิลปากรทำงานครอบคลุมส่วนนี้อยู่แล้ว แต่คนทำงานขึ้นทะเบียนโบราณสถานมักเป็นนักโบราณคดี เลยมักจะมองไม่เห็นคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นและชาวบ้าน สถาปัตยกรรมบางชุดถูกมองข้ามความสำคัญไป แต่เร็วๆนี้กำลังจะมีการแก้ไข พ.ร.บ.โบราณสถาน ที่ให้ท้องถิ่นขึ้นทะเบียนโบราณสถานของตัวเองได้ อันนี้จะมารองรับรายการบัญชีที่เราตั้งใจจะทำกันอยู่แล้ว อยากให้กทม.เตรียมตัวไว้ เมื่อ พ.ร.บ.ออกมาเราก็จะมีสิทธิ์ในมือแล้ว แนนอนว่าต้องมีการรอนสิทธิ์บ้าง เราต้องคิดที่จะเพิ่มสิทธิบางอย่างให้กับเขา เพื่อลดแรงต้าน เช่น Rights transfer ถ้าเขามีอาคารอยู่ในพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และถูกควบคุมความสูง ก็ควรให้สร้างที่อื่นสูงได้ทดแทน ผังเมืองได้มีการเสนอข้อนี้แล้ว แต่ว่าสำหรับโบราณสถานที่ยื่นทะเบียนแล้วเท่านั้น ควรจะเสริมสิทธิ์ให้กับผู้ครอบครองอาคารที่มีคุณค่าที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนด้วย

การที่กทม.มีคณะทำงานขึ้นมาเป็นนวัตกรรมใหม่ ที่เป็นการทำงานร่วมกันของภาครัฐและประชาชน คุณภาพพรรณเป็นฝ่ายเลขา และฝ่ายปฏิบัติการของคณะกรรมการกำหนดแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ต่อเนื่องๆ คุณภาพพรรณจะมานำเสนอว่างานของเราไปถึงไหนแล้ว มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร และจะมีทิศทางดำเนินงานต่อไปอย่างไร

คุณประภาพรณ จันทน์นวล

นอกเหนือจากเรื่องอนุรักษ์ ที่ผ่านมาระดับอาคาร ที่นี้ในการที่เราได้สัมผัสชุมชน เราได้รับทราบข้อมูลอาคารที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ วัฒนธรรมที่มีคุณค่า และชาวบ้านก็ต้องการให้ปกป้อง เราจะปกป้องสิทธิของท่าน และจะเสริมสิทธิของท่าน แต่กระบวนการนี้จะต้องใช้เวลา เพราะต้องไปเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เคยทำมาก่อน เป็นงานที่ยาก ต้องมีข้อมูล มีความหนักแน่นในเชิงข้อมูล และภาคส่วนประชาชนจะต้องเป็นแรงผลักดันให้

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+D **bacc**
School of Architecture and Design
Bangkok Art and Culture Centre

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

สำเร็จด้วย ขณะนี้เราไม่ได้ดูแลแต่อาคารที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน แต่เราเริ่มทำข้อมูลอาคารที่มีคุณค่า รวมทั้งมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ จากการเข้าไปเก็บข้อมูลจากชุมชน ต้องขอบคุณชุมชนที่ให้ข้อมูล เราก็จะเดินต่อไปพร้อมกับนักวิชาการที่ให้คำแนะนำด้วย เราไม่รู้ทุกอย่าง ถ้ามีอะไรก็ขอให้บอกเรามา เพราะเรายินดีที่จะร่วมมือในกระบวนการทำงานต่อไป

ดร.วีระพันธ์ ชินวัตร

กระบวนการชุมชนเป็นเรื่องสำคัญ ที่มีกฎหมายรองรับการรวมกลุ่มของชุมชนอยู่แล้ว ขอให้ชุมชนอย่าไปกลัวว่าเวลาพูดถึงชุมชนจะหมายถึงสลัม การทำงานผ่านองค์กรสถาปนิกชุมชน จะผ่านมตีสภาชุมชนด้วยจะสามารถเสนออะไรเข้ามาในสภาทม.ได้อย่างเต็มที่ การจะรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายมีทุน ซึ่งสามารถรับจากหน่วยงานภาครัฐได้อีก กลุ่มต่างๆที่จะตั้งขึ้นมันก็จะได้ทำงานร่วมกับรัฐได้จริงๆ ไม่ใช่ใช้เวลาแล้วก็มาต่อต้านกัน

เสวนาโต๊ะกลมรอบที่ 3 ชุมชนกับการเป็นเจ้าของวัฒนธรรม

คุณสุตารา สุจฉายา

มาถึงภาคที่ 3 ซึ่งเป็นส่วนของชุมชน ดูเหมือนว่าใครๆก็จะเห็นว่าชุมชนเป็นหลักเป็นรากของกรุงเป็นรากของเมือง เหมือนกับว่าภาระต่างๆอยู่ที่ชุมชน ว่าชุมชนจะสามารถพัฒนาฟื้นฟูเมืองได้ไหม ชุมชนจะไม่ไปคัดค้านอะไรในสิ่งที่รัฐต้องการจะดำเนินการฟื้นฟูเมืองไหม มุมมองที่มีต่อชุมชนมีทั้งในแง่ของความหวาดกลัว และก็ต้องการความร่วมมือจากชุมชนด้วย ชุมชนคือคนที่บอกว่าเมืองมันไม่ได้มีแค่เพียงกายภาพ ไม่ได้มีแค่เพียงอาคาร เมืองมันจะมีพลวัตที่เดินไปได้มันต้องมีคนซึ่งอาศัยอยู่แต่ละพื้นที่ บางมีพื้นฐานมีความเป็นเครือญาติ มีประเพณี มีวัฒนธรรมที่ร่วมกันภายในพื้นที่ ตอนนี้ทุกคนเห็นแล้วว่าการพัฒนาของระบบรางเริ่มเข้ามาคุกคามเมืองเก่า วันนี้จึงมีชุมชนจะมาพูดคุยกันโดยเฉพาะชุมชนในย่านเยาวราชถึง 3 ชุมชน ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงเพราะว่ามันเกิดขึ้นแล้ว และอีกชุมชนหนึ่งคือชุมชนวังเดิมเป็นชุมชนเก่าแก่ด้วย ซึ่งเรายังไม่เคยได้ยินว่าชุมชนวังเดิมเขามีความคิดเห็นอย่างไร เนื่องจากทุกคนพูดแล้วว่าย่านฝั่งธนบุรีเป็นย่านเก่าแก่ของเมือง ผลกระทบมันอาจจะกำลังคืบคลานเข้ามาแต่มันยังไม่ถึงโดยตรง อยากจะให้คุณรังษี ซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนวังเดิม เป็นพลวัตของเมืองและเป็นเจ้าของวัฒนธรรม มองว่าเราจะมีส่วนในการรักษาหรือฟื้นฟูความเป็นเมืองได้อย่างไร

คุณรังษี รวมอยู่

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+
School of Architecture and Design
Bangkok Art and Culture Centre
มหาวิทยาลัยศิลปากร
BANGKOK ART AND CULTURE CENTRE

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

ชุมชนวังเดิมเป็นชุมชนที่อยู่รอบๆพระราชวังเดิมของกรุงธนบุรี **ย่านนี้เป็นชุมชนที่เก่าแก่พอๆกับกรุงธนบุรี อายุก็เป็นร้อยปีขึ้นไป เราก็มีวัฒนธรรมมีอารยธรรมที่เป็นของชุมชนเองและมีความเป็นเจ้าของ ช่วงหลังเรามีความรู้สึกหวาดกลัวในเรื่องของการขับไล่ กลัวการรื้อถอน เหมือนๆกับชุมชนอื่นที่เป็นชุมชนเก่าแก่ที่อยู่เป็นร้อยปีและก็มีชาวคราวกัน** ผมเองก็อยู่ละแวกนั้นมาเกิดที่นั่นโตที่นั่นมา ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษยาย ตา แม่ และก็มาผม ถือว่าอยู่ข้างวัดเคียงวังมากกว่า 60 ปี **ตรงนั้นมันมีอารยธรรมของความเป็นท้องถิ่นที่คนที่นี่เขาถือว่าเขาเป็นเจ้าของ เราก็คอยจะเก็บรักษาสິงต่างๆเหล่านี้ไว้ แต่ว่าบางครั้งเราเหมือนกับว่าไม่มีปากไม่มีเสียง** เช่นการไปกำหนดซื้อถนน ผมขอพูดถึงเรื่องถนนก่อน ถนนที่เราภาคภูมิใจคือถนนอรุณอมรินทร์ที่เริ่มต้นตัดถนนจากวัดอรุณไปสิ้นสุดที่วัดอมรินทร์ ตอนนี้นถนนอรุณอมรินทร์ถูกย้ายชื่อไปเป็นถนนอรุณอมรินทร์สายใหม่ จริงๆถนนอรุณอมรินทร์สายใหม่ตั้งเดิมเป็น 1 ใน 11 สายของถนนฝั่งธนบุรี ชื่อถนนสมเด็จพระยาฝึงเหนือ เราถูกหยิบเอาชื่อถนนไป แล้วถนนเส้นนี้ช่วงครึ่งหนึ่งจากกองทัพเรือมาถึงหอประชุมกองทัพเรือถูกเปลี่ยนเป็นถนนวังเดิม แล้วชื่อซอยต่างๆก็ถูกเปลี่ยนเป็นชื่อตามถนนมีหมายเลขกำกับ แต่ชื่อซอยตั้งเดิมนั้นมันบ่งชี้ถึงประวัติ บ่งชี้ถึงท้องถิ่น เช่น ซอยบ้านหม้อ วันนี้คนรุ่นหลังไม่รู้จักซอยบ้านหม้อแล้ว ก็รู้จักแต่ชื่อซอยวังเดิมเลขที่เท่านี้เลขที่เท่านี้ เราถูกยึดเยียดให้เอาชื่อถนนมาใช้ กลับกันกับที่อื่นที่มีถนนบายพาสแต่ก็ยังเรียกชื่อถนนเดิมเป็นถนนสายเก่าอยู่ คนที่นั่นเขาอยากจะพูดแต่ก็พูดไม่ได้ **อันนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประวัติศาสตร์จะถูกเบี่ยงเบนไปหรือเปล่า ผมเข้าใจนะครับว่าการกำหนดชื่อถนนและการกำหนดหมายเลขจะทำให้สามารถบ่งชี้ที่กักได้ง่ายต่อการค้นหา แต่การสืบค้นที่ลึกไปกว่านั้นก็คือสืบค้นประวัติศาสตร์ถึงความเป็นมาของท้องถิ่น ตรงนี้มันหายไป** เรามีการแบ่งเขตการปกครอง ตอนหลังใช้เป็นการแบ่งชุมชนขึ้นมาซึ่งเมื่อก่อนนี้เรามีวัฒนธรรมร่วมเป็นเขตพื้นที่กว้าง กลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมร่วมกัน พอมาแบ่งเป็นเขตก็ทำให้คนที่นี่ก็คล้อยตามก็พยายามจะสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาซ้อนวัฒนธรรมเดิม ซึ่งวัฒนธรรมร่วมมันเป็นวัฒนธรรมที่เก่าแก่มีมานาน แต่ก็พยายามจะสร้างอะไรขึ้นมาใหม่เพื่อให้เกิดเป็นความแตกต่างสร้างจุดเด่น ซึ่งตรงนี้ชาวบ้านก็อาจจะไปคล้อยตามที่สำนักงานเขตกำหนด ก็เลยทำให้มรดกของชุมชนมันถูกลดทอนความสำคัญลงไป แม้กระทั่งการตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของสำนักงานเขต เท่าที่ผมไปดูในหลายๆเขตมันเป็นเหมือนแบบฟอร์มขึ้นมาแล้วไปกรอกรายละเอียดกัน หน้าตาเหมือนกันเลย ซึ่งมันเป็นธรรมชาติ ข้อมูลต่างๆก็ได้รับการสัมภาษณ์สอบถามและก็สืบค้น การสัมภาษณ์คนบางที่ก็ไปสัมภาษณ์คนที่อยู่มาแค่ 30 ปี ผมก็เข้าไปถามปรากฏว่ามันไม่ใช่ แต่เราก็ไม่ได้ไปตำหนิเขา เพียงแต่ว่าข้อมูลที่เขาได้มามันไม่ใช่

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+
School of Architecture and Design
and Bangkok's University of Technology
BANGKOK ART AND CULTURE CENTRE

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

คุณสุตารา สุจฉายา

สิ่งหนึ่งที่คุณรังเกียจบอกให้เห็นคือพลังของชุมชนหรือสำนักของชุมชนมันหายไปไม่มีสิทธิ์มีเสียงที่จะไปบอกกล่าวอะไรได้ เหมือนกับว่าราชการจะเปลี่ยนอะไรก็คือส่วนที่ราชการอยากจะทำชุมชนก็ได้แต่เฉยๆ ดูเหมือนว่าตอนนี้ชุมชนไม่มีพลัง เราจะทำอย่างไร ในเมื่อราชการเองก็อยากจะฟังเสียงของชุมชน ทำอย่างไรให้เสียงของชุมชนไปถึงส่วนราชการ อาจจะต้องลองดูจะมีวิธีการอย่างไรให้คนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีสิทธิ์มีเสียงในการกำหนด แต่ขณะเดียวกันเขากำลังอาจจะรู้สึกว่าคุณเองไม่มีความสำคัญเราจะดึงพลังของเขาออกมาได้อย่างไร ในส่วนของ 2 ชุมชนที่เหลือซึ่งเป็นชุมชนจากเยาวราช ทุกคนผ่านประสบการณ์มาหลายปีมาก ในช่วงที่อาจจะโดนไล่ออกและเกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็ชุมชนเลื่อนฤทธิ์ซึ่งในขณะนี้หลายคนผ่านไปก็จะตกใจถามว่าชุมชนถูกไล่ออกแล้วหรือ ตอนนี้มีสิ่งก่สปิด ทุกคนไม่ว่ารู้ว่าตอนนี้มันเกิดอะไรขึ้น แต่จริงๆชุมชนเลื่อนฤทธิ์ก็มีกระบวนการที่จะให้พลังของชุมชนในการต่อรอง อยากให้คุณสุเรนทร์ได้พูดถึงพลังที่เอามาใช้และคิดว่าในอนาคตจะไม่ใช้แค่ฟื้นฟูชุมชนตัวเอง แต่ว่าจะถึงการเป็นเมืองร่วมกับชุมชนอื่นได้อย่างไร

คุณสุเรนทร์ ฐปนางกูร

ผมมีความรู้สึกเวลาที่เรานั่งอยู่ตรงนี้ ทุกคนจะมีหมวกหลายใบ ในเมื่อสิ่งที่กำลังจะพูดถึงคือเมือง ถ้าเราพูดถึงชุมชนอย่างเดียวกงไม่พอ เพราะมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอีกหลายฝ่ายมาก ไม่ใช่เพียงแค่ รัฐ นักวิชาการ เจ้าของที่ดิน ชุมชน แต่ผู้ฟังที่นั้งอยู่รอบๆนี้ก็เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วย *เวลาเราพูดถึงการรักษาซากวัฒนธรรม เรากำลังพูดถึงการเก็บรักษาสิ่งที่มีคุณค่าเพื่อส่งต่อให้คนรุ่นต่อไป ซึ่งก็อาจจะไม่ใช่ชุมชนก็ได้ สิ่งที่มีค่าของคนรุ่นหนึ่งที่จะส่งต่อให้คนอีกรุ่นต่างหากคือสิ่งที่สำคัญ* ประเด็นสำคัญที่ทุกคนคาดหวังชุมชน เวลาผมใส่หมวกของชุมชนต้องบอกว่ามันยากจริงๆ นิยามของคำว่าชุมชนของไทยเพิ่งจะเริ่มขึ้นในปี 2500 เอง ก่อนหน้านั้นไม่เคยมีคำว่าชุมชนแม้แต่ในพจนานุกรมฉบับ 2490 กว่า ก็ไม่มีคำว่าชุมชน จะแต่มีคำว่าบ้าน ย่าน เวียง บาง ชุมชนเพิ่งเกิดขึ้นทีหลัง และเวลาเราใช้คำว่าชุมชน *เรากำลังจะเอาชุมชนชนบทมาครอบชุมชนเมือง เวลาเราใช้คำว่าชุมชนในการเคลื่อนไหวมันจึงจำกัดมาก เพราะว่าชุมชนเมืองมันไม่ได้มีเงื่อนไขเหมือนชุมชนในชนบทที่มันมีรากวัฒนธรรมร่วมกันและมันมีพลังต่อสู้อันร่วมกัน เพราะฉะนั้นเวลาเราพูดถึงชุมชนตรงนี้เรากำลังพูดถึงพลเมืองมากกว่า ไม่ใช่แค่ชุมชนใดชุมชนหนึ่ง มันเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่จะต้องช่วยกันรักษาซากวัฒนธรรมกับเมืองจากประสบการณ์ของเลื่อนฤทธิ์ สิ่งหนึ่งที่เลื่อนฤทธิ์พยายามจะให้เกิดขึ้น ต้องบอกตรงๆ ว่าอันที่จริงกระบวนการทางชุมชนไม่ได้เข้มแข็ง แต่*ว่าสิ่งหนึ่งที่มันช่วยคือกระบวนการสร้างเวที (platform) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ สร้างความรู้ ระหว่างชุมชน สำนักงานทรัพย์สินฯ กรมศิลปากร และในอนาคตจะมีทท. ทำให้เรา**

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+D **bacc**
School of Architecture and Design
Bangkok Art and Culture Centre

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

คุยในภาษาเดียวกัน นั่นก็คือความรู้ ต้องขอบคุณที่อาจารย์ยงธนิศร์ เอาความรู้ทางวิชาการ โดยเอาตัวสถาปัตยกรรมเป็นแกนกลางในการคุยกัน ทำให้ที่สุดแล้วตัวค่านิยมของแต่ละองค์กร ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานทรัพย์สินฯ กรมศิลป์ หรือแม้แต่ชาวบ้าน มีค่านิยมที่ตรงกันคือต้องการจะอนุรักษ์ทรัพย์สินที่มีค่าที่เป็นมรดกของชาติร่วมกัน *ผมคิดว่ากระบวนการสื่อสารและการสร้างเวทีในการแลกเปลี่ยนตรงนี้สำคัญมาก* เวลาที่ประชุมบอกว่าให้ชุมชนลุกขึ้นมามีส่วนร่วม ผมมองแล้วว่าทำแบบนี้ชุมชนจะรู้สึกตัวเล็กลง สิ่งหนึ่งที่สำคัญก็คือที่อาจารย์พรสรรพุดถึงกระบวนการกะตึจิ้น และที่อาจารย์ยงธนิศร์ได้พูดถึงการทำแผนที่มรดกวัฒนธรรม (culture mapping) *ถึงที่สุดมันจะต้องมีเครื่องมือบางอย่างในการทำให้ชุมชนและเครือข่ายชุมชนมานั่งคุยกัน โดยใช้ข้อมูลด้วยตัวคุณค่าทางวัฒนธรรมตรงนั้นจะทำให้เกิดกระบวนการให้อำนาจถ่ายเทมายังชุมชน ตรงนี้คือกุญแจที่สำคัญมากกว่า* ซึ่งถ้ามันเกิดกระบวนการถ่ายเทอำนาจได้แล้ว *ผมคิดว่าตรงนี้จะช่วยทม.ได้* เมื่อเรารู้ว่าอะไรคือคุณค่าของสังคม เราต้องยกระดับจากชุมชนไปเป็นร่างของสังคมถึงจะไปต่อได้

คุณสุตารา สุฉายา

เป็นตามที่คุณศุเรนทร์พูดไว้ว่าแต่ละคนก็มีบทบาทในแต่ละด้าน สิ่งที่ต้องการที่แท้จริงคือการร่วมมือกันของพลเมืองในเมือง ในส่วนของชุมชนเจริญไชยก็ยังไม่รู้ว่าจะเอาอย่างไร ถ้ามีการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่แล้วคนในพื้นที่ยังจะอยู่ได้หรือไม่ หรือจะมีคนจากที่อื่นที่เริ่มเห็นโอกาสเข้ามาแทนที่ คุณศิริณีจะแสดงความคิดเห็นว่ามองอย่างไร ในการที่จะใช้ความเป็นพลเมืองหนึ่งในชุมชนหนึ่งที่อยู่ในทม. เข้ามามีส่วนในการรักษาและฟื้นฟูบ้านเมือง

คุณศิริณี อรุณานนท์

ถ้าถามว่าชุมชนเจริญไชยทำอะไรมาบ้าง ก็ต้องบอกว่าทำมาไม่น้อยกว่าเดือนฤทธิ์เหมือนกัน เพราะเราก็เดินตามขั้นตอนกระบวนการที่ทางผังเมืองออกมาให้มีการทำประชาพิจารณ์ แต่**กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ผังเมืองไม่ได้รับฟังอย่างจริงจัง ที่ผ่านมาก็ให้ทำไปเหมือนกับให้ครบขั้นตอน** นี่คือนี่ที่ชุมชนเจอมา **ก็คิดว่าถ้าหลายๆชุมชนต้องเจอแบบนี้ต่อไปมันก็ไม่มีประโยชน์ เป็นการเสียเวลา ชุมชนก็หมดกำลังใจ** ที่จะทำด้วย นอกจากนี้เราก็มีการส่งเรื่องไปทางกรมศิลป์ มีทั้งกรรมการสิทธิมนุษยชนทั้งอะไรเออะแยะไปหมด จนสุดท้ายชุมชนก็รู้สึกว่าเราคงจะต้องพึ่งตัวเองให้มากที่สุด เพราะจากกระบวนการที่เราทำมาหลายๆอัน มันเหมือนกับว่าต่างคนต่างโยนกันไปโยนกันมาโดยไม่รู้ว่าเป็นคนรับผิดชอบ ยังโชคดีที่สุดท้ายเราก็มีเครือข่ายที่ลุกขึ้นมาเพื่อช่วยในการทำเรื่องนี้นั้นขึ้นมาเป็นคณะกรรมการชุดนี้ ก็ถือว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีอันหนึ่ง แต่ก็อยากจะฝาก

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+ **bacc**
School of Architecture and Design
Bangkok Art and Culture Centre
มหาวิทยาลัยศิลปากร
BANGKOK ART AND CULTURE CENTRE

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

ถามถึงกระบวนการที่เราทำมาว่ามันติดขัดตรงไหน ทำไมมันถึงมีปัญหาอะไรมากมาย ที่เห็นชัดๆเลยคือว่าส่วนใหญ่จะรอกรมศิลปากรประกาศคุ้มครองเป็นโบราณสถานก่อนถึงจะทำอะไรต่อไปได้ แล้วผังเมืองถึงจะกำหนดว่าตรงนี้เป็นเขตที่ควรอนุรักษ์ อาจจะขอฝากว่าเราไม่ควรจะไปยึดติดกับทางกรมศิลปากร เพราะจากประสบการณ์ชุมชนที่ส่งเรื่องไปทางกรมศิลปากรก็ 2 ปีกว่าแล้ว ยังไม่มีอะไรเกิดขึ้นหรือคืบหน้า ถ้าเรารอกรมศิลปากรตีคกงโดนทุบไปถึงไหนแล้วกว่ากรมศิลปากรจะเอาเรื่องที่เราส่งไปขึ้นมาดู ประเด็นต่อไป อย่างที่หลายๆท่านบอกว่ามีการทำบัญชีออกมา กทม.ก็น่าจะทำเรื่องนี้เองได้ ส่วนประเด็นที่ชุมชนอยากให้ทำต่อจากนี้ไป เรื่องคุณค่าของอาคารคงไม่ใช่ปัญหาเพราะว่าทำกันมาเยอะและก็เห็นภาพว่าน่าจะทำได้ตามนั้น โดยเฉพาะกองจัดรูปที่ดินของกทม. ได้เข้าไปปรับปรุงซ่อมแซมหลายๆแห่งที่ไม่มีการประกาศว่าเป็นโบราณสถานแต่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เราก็คิดว่าหลายๆชุมชนที่ยังไม่มีการประกาศเป็นโบราณสถานก็น่าจะทำแบบนั้นได้ ในส่วนที่สำคัญที่อาจารย์สุดาราทูไว้ก็คือ **ชุมชนและวัฒนธรรมของชุมชน ถือเป็นหัวใจ ทำอย่างไรจะรักษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ของแต่ละที่เอาไว้ได้** เพราะแต่ละชุมชนก็มีคุณค่าต่างกัน มีเรื่องราวต่างกัน อย่างแค่ 3 ชุมชน ในเยาวราช วิถีชีวิตวัฒนธรรมก็ไม่เหมือนกันแล้ว ทำอย่างไรที่เราจะไม่ได้เก็บแต่ตัวอาคาร แต่เราจะรักษาวิถีชีวิตตรงนี้ไว้ได้ เพราะถ้าเกิดเราทำไม่ได้โดยที่ไปเก็บแต่อาคาร อีกหน่อยคนที่เข้ามาอยู่ใหม่เขามีทุนมีเงินมากเขาสามารถที่จะมาเช่าตึกนี้เช่าตึกตรงนั้น แล้วก็ปรับเปลี่ยนกลายเป็นแมคโดนัลด์ เคเอฟซี ร้านเหล้าบาร์เบียร์ หรืออะไรที่มันสามารถทำกำไรได้เยอะมันก็ทำให้รากของวัฒนธรรมตรงนั้นมันหายไป เรามัวแต่คุยเรื่องอาคารแต่เราลืมเรื่องของวิถีชีวิตที่เป็นหัวใจสำคัญ ขอฝากให้ช่วยคิดเรื่องเทศบัญญัติ ข้อกฎหมาย หรืออะไร ที่จะคุ้มครองตรงนี้ไว้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลายๆที่ที่เราเห็น คือพอเรารักษาอาคารแล้ววิถีชีวิตของคนเป็นอย่างไร คุณวิเศษคงจะเล่าได้ชัดกว่าในเรื่องของเว็จนครเขมร เราต้องเทียบดูว่าอะไรคือสิ่งที่น่าจะรักษา ขอฝากไว้เท่านี้

คุณสุดารา สุฉฉายา

คุณวิเศษเคยพูดมาเสมอว่า ตอนนี้คุณวิเศษใช้วัฒนธรรมในการที่จะต่อรองในการที่จะคงรักษาความเป็นคนอาศัยอยู่ในเว็จนครเขมร แต่ในวันนี้ฟังได้ทราบข่าวว่ามีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่สำหรับเว็จนครเขมร อาจจะสามารถพัฒนาสภาพได้งดงาม แต่ความเป็นคนที่อาศัยอยู่ โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมที่มันเคยเป็นพลวัตของการขับเคลื่อนเว็จนครเขมรจะเป็นอย่างไรต่อไป

คุณวิเศษ เตชะเกษม

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+
School of Architecture and Design
Bangkok Art and Culture Centre

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

ทำไม? ถึงมารักรักราก จริงๆรักรักรากไม่ใช่เพื่อรักษาตัวสถาปัตยกรรม หรือรักษาเฉพาะชุมชน แต่มันต้องทำเพื่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ต่างหาก ทุกวันนี้เราพยายามที่จะรักษาตัวสถาปัตยกรรมว่าตรงนี้มีคุณค่าอย่างนี้ ตรงนั้นมีคุณค่าอย่างนั้นตามประวัติศาสตร์ที่เป็นมา แต่ปัญหาอย่างหนึ่งที่มันทำให้เมืองมันเปลี่ยนไป ตัวปีศาจสำคัญคือการพัฒนาเมืองที่อาศัยคำตอบของผลตอบแทนทางธุรกิจหรือกำไร มากกว่าการตอบถึงคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยหรือของมนุษย์ทั้งหลาย สังคมเรากำลังยอมรับในเรื่องของผลตอบแทนทางด้านวัตถุมากกว่าการยอมรับในเรื่องของผลตอบแทนทางด้านจิตวิญญาณหรือว่าชีวิตที่มีคุณภาพ คนจีนกล่าวเสมอว่าสิ่งต่างๆจะสำเร็จด้วย 3 ประการ คือฟ้า ดิน และคน ฟ้าคือกาลเวลาที่มันเคลื่อนไหวไปด้วยพลวัตของมันเอง เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และคนที่ไปทำให้กาลเวลาหรือฟ้านั้นมันเปลี่ยนแปลงก็คือคน ฉะนั้นคนคือปัจจัยสำคัญคนคือมรดกสำคัญที่สุดของมนุษยชาติ ไม่ใช่ของประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือไม่ใช่ของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง คนเป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์นั้นและคนเป็นผู้ที่อยู่ในสถานที่นั้น เพราะฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างมีความสำคัญ ผมจึงไม่อยากให้มองแค่ว่าการรักษาในเรื่องของตัวประวัติศาสตร์อย่างเดียว แต่หมายถึงการรักษาวิถีชีวิตของชุมชนให้มีคุณภาพนั้นอย่างไร ขณะนี้ที่เวียงมันเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ค่อนข้างเยอะมาก ตอนเด็กๆคุณปู่เล่าให้ฟังว่าเมื่อก่อนบ้านเป็นเพียงแค่หลังคาสังกะสีอยู่กันประมาณ 7-8 คน ห้องประมาณ 2x2 เมตร พอตอนเช้าต้องเอาไม้แท่งหลังคาขึ้นไปเพื่อที่จะให้ควันที่หุงอาหารไม่อบอยู่ในบ้าน จากนั้นก็เกิดการระดมชุมชนแต่งงานกันในแต่ละบ้านใกล้เคียงเกิดเป็นครอบครัวใหญ่ ชุมชนในเวียงแตกต่างจากชุมชนอื่นที่ว่าชักชวนเพื่อนๆมาแล้วก็มาแต่งงานข้ามบ้านกันกลายเป็นทุกวันนี้คนในเวียงเป็นญาติกัน เวียงจึงไม่ใช่ชุมชนที่หลายๆคนมาอยู่ร่วมกันแต่เป็นครอบครัวที่มีการดองกันขนาดใหญ่อย่างเหนียวแน่น แต่ปัจจุบันสังคมยอมรับการตอบโต้ภัยในเรื่องผลตอบแทนด้านเศรษฐศาสตร์เป็นประเด็นใหญ่ ทำให้นายทุนที่ซื้อที่มาแล้วเขาหาทางตอบโต้ภัยในเรื่องของการลงทุน วิถีชีวิตที่เมื่อก่อนอาม่าผมจะได้ฟัง(ก๊วแฉะ)เสียงตามสายตอนเช้า แล้วคนก็จะเอาของออกมาขายกันหน้าบ้าน กลางคืนก็จะมาตีแบดเล่นกัน เล่นกีฬากัน มันเปลี่ยนไป เพราะฉะนั้นนายทุนสมัยใหม่บอกว่าการลงทุนอย่างนี้จะไม่มีทางให้อยู่อาศัยได้ **เมื่อวานนี้เราประชุมกัน และเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2557 ทาง บริษัท ทีซีซี แลนด์ จำกัดก็ส่งคณะกรรมการเข้ามาแล้วก็บอกว่า จะไม่ให้มีการอาศัยในที่นี้ นี่มันคือการเปลี่ยนวิถีชีวิตของชุมชนทั้งหมดตอนนี้เวียงจะถูกทำให้มีการอนุรักษ์จริง กรอบนอกของอาคารเหมือนเดิม แต่ใส่ในรื้อทั้งหมด มีกรอบและทำเป็นพื้นเรียบ จากที่เราเคยอยู่เป็นแนวตั้งข้างล่างค้าขาย ข้างบนอยู่พักอาศัย แล้วก็อยู่แบบครอบครัว จากนั้นไปจะไม่มีสิ่งนี้แล้วก็ทุกอย่างจะเป็นแนวราบ อาจจะมีกรอบอาคารสองชั้นที่ดูเหมือนว่าเป็นกรอบที่สร้างมาในสมัยรัชกาลที่ 4 หรืออาร์ตเดโก หรืออาร์ตนูโว แต่ไม่ใช่วิถีชีวิตเดิม ตกกลางคืนจะไม่มีจิตวิญญาณของชาวบ้านตรงนั้นเหลืออยู่เลย มันจะเป็นพื้นที่ที่รองรับนักลงทุนหรือนายทุนใหม่ อนาคตเวียงอาจจะ**

ร้านสตาร์บัค เคเอฟซี วันนีงอาจจะกลายเป็น เจแปนทาวน์เหมือนในสุขุมวิท ทำไมเราถึงต้องพยายามต่อสู้ คุณพ่อผมนอนเสียชีวิตในบ้าน คุณปู่ผมเสียชีวิตในบ้าน ตั้งแต่รุ่นปู่รุ่นย่ามา คุณแม่ผมพอบอกว่าที่นี่จะถูกไล่ รื้อน้ำตาไหลโครมลงมา ก็เพราะเราเกิดที่นี่เราสร้างที่นี่เราต้องการคุณภาพชีวิตที่เราได้อยู่ร่วมกันที่นี่ นี่คือนี่ที่เราพยายามจะรักษาโดยใช้กระบวนการใช้กลไกทางกฎหมาย ใช้กลไกทางอะไรก็แล้วแต่ ผมอยากจะฝากไว้ว่า ข้างบนอาจจะมียุทธศาสตร์หน่วยงานรัฐหลายหน่วยงาน ทุกคนพยายามจะช่วยเหลือ แต่ชุมชนเองอย่าว่าแต่ชุมชนเวียง ชุมชนคือดอกไม้ที่มีความหลากหลายกลิ้งหลากรส แต่พวกเขาจะต้องค้นหาคุณค่าที่แท้จริงของเขาขึ้นมาว่าคืออะไร แล้วเสนอออกมาให้ชัดว่าเขาให้คุณค่าแบบนี้ แล้วเขามีสิทธิทางกฎหมายในการที่จะเรียกร้องว่าเขาจะมีสิทธิที่จะรักษาอะไรของเขาไว้ ไม่ใช่บอกว่ากฎหมายเรื่องของการลงทุน เรื่องของเหตุผลทางความเป็นไปได้ทางด้านเศรษฐศาสตร์มาบีบให้วิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตหายไป แต่เราควรจะออกกฎหมายหรือพระราชบัญญัติขึ้นเพื่อให้ชุมชนเหล่านั้นมีโอกาสมีสิทธิในการที่จะบอกว่าพื้นที่ที่เขาอยู่มันมีคุณค่าอย่างไร แต่ก็ต้องเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ผมเชื่อว่าทุกๆชุมชนที่อยู่ในกรุงรัตนโกสินทร์และพื้นที่ต่อเนื่องล้วนมีประวัติ ทุกชุมชนคือดอกไม้ที่หลากหลายกลิ้ง แต่ถ้าทุกชุมชนสร้างความเด่นของตัวเองขึ้นมา เราสามารถที่จะสร้างเป็นพวงมาลัยที่สวยงามและทำให้ชีวิตของคนในรัตนโกสินทร์มันมีความสวยงามมีความหลากหลายตามที่ควรจะเป็น แล้วมันจะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แท้จริง มรดกวัฒนธรรมไม่ได้เกิดจากการที่ว่าเราจะคุ้มครองตัวสถานที่หรือตัวอะไรทั้งนั้น คนจีนบอกว่าคุณภาพชีวิตที่ดีประกอบด้วย 5 สิ่ง 1.คุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย คือขอให้สุขภาพแข็งแรง 2.คุณภาพชีวิตทางด้านฐานะที่มั่นคง มีหน้าที่การงานทำ 3.คุณภาพชีวิตทางด้านครอบครัวที่อบอุ่น มีความสุข สามารถที่จะสืบสกุลได้ 4.คุณภาพชีวิตที่มีคุณธรรม คือการมีชีวิตอยู่เพื่อเกื้อกูลให้สังคมมีการพัฒนา 5.คุณภาพชีวิตที่มีความสงบ ที่บอกว่าถ้าตายขอให้ตายอย่างสงบ ตอนนี้กลายเป็นลูกหลานรุ่นหลังจะไม่มีโอกาสสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษแล้ว เมื่อก่อนบรรพชนเราช่วยสร้างที่นี้มาเป็นร้อยปี แต่วันนีงพออำนาจทุนเข้ามาสิ่งต่างๆเหล่านี้ก็ถูกทำลายหายไป ถึงแม้จะบอกว่าจะมีการอนุรักษ์ตัวสถาปัตยกรรม มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม มีการจัดไหว้เจ้า การไหว้เจ้ามันเป็นเพียงพิธีกรรม แต่ถ้ามันไม่ได้เกิดจากการไหว้เจ้าของชุมชนผู้สร้างที่นั่น และมีความเข้าใจถึงชีวิตของตัวเองว่าตัวเองอยู่เพื่ออะไร เราอยู่เพื่อที่จะรักษาเจตจำนงเจตนารมณ์ของปู่ย่าตายาย ปู่ผมบอกว่าพวกเราเป็นส่วนหนึ่งที่สร้างศูนย์การค้าแห่งแรกของกรุงรัตนโกสินทร์ และเรายังคงจะรักษาเลือดเนื้อของเราให้เป็นนักต่อสู้ นักการค้า ที่จะให้กรุงรัตนโกสินทร์ยังคงมีคุณค่าอยู่ตรงนั้น ผมก็เลยฝากว่า คำว่าอย่างไร? เป็นหน้าที่ของหน่วยงานอีกมากมาย แต่คำว่าทำไม? เราต้องตอบให้ชัดก่อนว่าเรามีชีวิตอยู่เพื่ออะไร? ทำไม? ถ้าเราตอบตัวเองชัดว่าเรามีชีวิตอยู่เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี อะไรคือคุณภาพชีวิตที่ดีของเรา ค้นหาตรงนั้นขึ้นมา และก็อธิบายความหมายของมันออกมา เมื่อหน่วยงานทำจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง ชุมชนก็มี

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+D **bacc**
School of Architecture and Design
Bangkok Art and Culture Centre

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

หน้าที่ทำจากเบื้องล่างขึ้นสู่เบื้องบนและเมื่อนั้นการร่วมมือกันทำงานก็จะประสบผลสำเร็จ ไม่ใช่เป็นเพียงแค่ให้หน่วยงานของรัฐหรือเป็นหน้าที่ของฝ่ายวิชาการพยายามแสวงหาให้ ถ้าชุมชนไม่แสวงหาคุณค่าของตัวเองแล้ว หน่วยงานใดก็ไม่สามารถช่วยชุมชนได้ สิ่งที่ผมจะฝากไว้จริงๆคือกระบวนการหรือพิธีอะไรก็ตาม ถ้าไม่ได้ทำไปเพื่อคุณภาพชีวิตของชุมชนแล้ว วิธีการนั้นก็ทำไปแค่เปลือกนอกเพื่อที่จะรักษาสิ่งที่เราพยายามจะพูดกันว่าอะไรคือวัฒนธรรม ถ้าวัฒนธรรมนั้นไม่มีชีวิตมันก็คือวัฒนธรรมปลอมๆที่สร้างขึ้นมาจากที่เรากำลังบริโภคกันเท่านั้น

คุณรังษิ รวมอยู่

ชุมชนย่านวังเดิมก็จะคล้ายๆกันมันกำลังจะมีสิ่งที่กำลังจะคืบคลานเข้ามาเช่นการขับไล่ ก็จะเห็นว่าวิถีชีวิตมันสำคัญน้อยกว่าสิ่งใหม่ๆที่จะเข้ามาสร้างแทนที่ หลายท่านก็เป็นห่วง มีบางสิ่งบางอย่างถูกกำหนดเข้ามาโดยที่เราไม่มีส่วนร่วม คือที่ผ่านมาชุมชนถูกจัดระเบียบจัดตั้งตัวใส่เครื่องแบบให้เป็นเหมือนกัน พอตีฆนตรงนั้นเป็นผังรัตนโกสินทร์ฝั่งตะวันตก ก็เลยไปทาสีบ้านเหมือนกันเลยซึ่งมันไม่ใช่ ผมกลับไปบ้านตกใจ ก็อยากจะฝากไว้ตรงนี้ว่าการจะทำอะไรก็แล้วแต่การพัฒนามันเป็นเรื่องที่ดีแต่ก็ต้องถามชุมชนว่าสิ่งที่ชุมชนจะเป็นจะเป็นอะไรเพราะสิ่งเหล่านี้มีรากเหง้า ผมมีความรู้สึกว่ามันลึกซึ้ง แต่ทุกวันนี้มันไม่ใช่รากแท้เราถูกฝังรากเทียมผมฝากไว้แค่นี้ครับ

คุณศุเรนทร์ ฐปนางกูร

ความรู้คงจะเป็นตัวสำคัญที่จะเชื่อมชุมชนกับสังคมเข้าด้วยกันได้ ซึ่งกระบวนการนำมาซึ่งความรู้มันจะต้องมีเครื่องมืออย่างที่เราอาจารย์พรสรรได้ทำที่กะตึจัน ก็เป็นกลไกอันหนึ่ง ที่อาจารย์ยงธนิศพยายามจะพูดถึงแผนที่มรดกวัฒนธรรมผมว่านั่นก็คือเครื่องมืออันหนึ่ง ถ้าเราสังเกตสิ่งที่ชุมชนพูดมันจะเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน เป็นประสบการณ์ของคน มันต้องมีตัวเชื่อมความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคนออกมาให้มันเป็นความรู้สาธารณะแล้วก็ทุกคนได้ชื่นชมร่วมกัน ถ้าเป็นแบบนี้ผมคิดว่าการ รักษ์ (ราก) ของกรุง มันจะเป็นหน้าที่ของคนทั้งสังคมไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง

คุณสุตารา สุจฉายา

ก็คงเห็นแล้วว่าวัฒนธรรมไม่ได้เป็นแค่รูปแบบ มันไม่ได้มีแค่อาคาร แต่มันอยู่ในชีวิตจิตใจของคนที่อยู่ในพื้นที่ในแต่ละถิ่น เพราะฉะนั้นการที่จะรักษาเมืองให้เข้มแข็งอย่างที่คุณวิศิษฐ์พูด ชีวิตของคนมันต้องเข้มแข็ง ต้องมี

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

คุณภาพชีวิตที่ดีเมืองถึงจะเข้มแข็งและก้าวไปข้างหน้าได้ แม้แต่ตัวดิฉันเองโดยส่วนตัวก็ยังมีความรู้สึกว่าความรู้ที่ คุณสุเรนทร์พูดไว้มันต้องสร้างกลไก จะทำอย่างไรที่จะสร้างกระบวนการให้คนที่อยู่ในทุกๆที่สามารถที่จะเห็นพลัง ของตัวเองแล้วก็เอาสิ่งเหล่านั้นบอกกล่าวให้กับรัฐ ที่จะร่วมมือกันทั้งข้างบนและข้างล่าง เพื่อพัฒนาเมืองของเราให้ เป็นเมืองที่เข้มแข็ง และคนก็จะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย ถ้าคุณภาพของคนไม่เข้มแข็งแล้วเมืองก็ไม่รู้จะอยู่รอด กันได้อย่างไร

คุณฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที

การจัดการเสวนาโต๊ะกลมในวันนี้ มันไม่ใช่เป็นการง่ายเลยที่จะรวมทั้ง 15 ท่านไว้ตรงนี้ ทั้ง 3-4 ฝ่าย แต่ ว่ามีความจำเป็น ถ้าเรามองไปข้างหน้าแล้ววาระของเราคืออะไร คล้ายๆกับเรากำลังจะสร้างเวทีในการ แลกเปลี่ยน และแต่ละคนมีแผ่นไม้มาช่วยกัน ถ้าแต่ละแผ่นไม้ไม่คอยจะแน่นและไปในทางเดียวกันสักเท่าไร คง ยากที่เราจะหวังออกไปสู่กระแสในสังคมใหญ่จริงๆและอธิบายให้คนอื่นนอกพื้นที่ให้เข้าใจได้ว่าวาระของเราที่ทำ กันอยู่นั้นคืออะไร เพราะฉะนั้น วันนี้ถึงแม้ว่าจะเป็นการจัดที่ถูกละหลุม ผมคิดว่ามีประโยชน์ที่ได้มาช่วยกัน

คุณปองขวัญ (สุขวัญนา) ลาซุส

ตอนที่เริ่มต้นเสวนาก็มีท่านอภิธานท์ จากกระทรวงวัฒนธรรมมานั่งฟังอยู่ด้วย ก็เสียดายที่ท่านไม่ได้ฟังถึง ส่วนที่จะเกี่ยวข้องกับกระทรวงวัฒนธรรม ก็คือส่วนของชุมชน น่าเสียดายมาก ตัวดิฉันเองก็มองเห็นว่า **กระทรวง วัฒนธรรมน่าจะมึบบทบาทมากเพราะว่ามีนโยบายที่จะต้องทำเรื่องมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้และก็มี บประมาณ มีพระราชบัญญัติส่งเสริมวัฒนธรรมอยู่แล้ว น่าจะดึงงบประมาณส่วนนี้มาทำสร้างเวทีอย่างที่ว่า เพื่อให้ชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกันและรู้จักตัวเอง แต่ชุมชนก็อาจจะไม่มีงบประมาณที่จะทำเองได้ ภาครัฐก็น่าจะ ส่งเสริมสนับสนุนตรงนี้ได้** เพราะฉะนั้นก็อยากจะเสนอซึ่งเสนอมาหลายเวทีแล้วแต่เรายังไม่ได้ดำเนินการ ก็คือทาง ชุมชนหรือกลุ่มเครือข่ายเราเขียนจดหมายไปสักฉบับหนึ่งเล่าถึงสิ่งที่เรากำลังทำอยู่ แล้วก็ให้กระทรวงวัฒนธรรมได้ รับรู้ สามารถที่จะส่งคนมาเป็นตัวแทนมาช่วยเหลือเราได้อย่างไร ช่วยเชื่อมต่อในระดับภาครัฐส่วนกลางก็จะเป็น ประโยชน์ และที่ยังขาดอยู่ที่มองเห็นชัดๆก็คือเราต้องเชื่อมโยงกับเขต ซึ่งตอนนี้ยังไม่มีตัวแทนเขตที่เข้ามารับเรื่อง อย่างเต็มตัว ทั้งๆที่เราก็เชิญมาร่วมประชุมทุกครั้ง เขตจะเป็นส่วนที่จะมาเชื่อมโยงชุมชนกับภาครัฐที่เป็น ส่วนกลางของกทม. น่าจะต้องหาตัวแทนจากเขตที่เข้มแข็งแล้วก็คุยกันให้มาเป็นเจ้าภาพร่วม ซึ่งอาจจะยากสัก หน่อย แต่ก็คงจะไม่ยากเกินไป เพราะเราเกิดเวทีนี้ได้ก็เรียกว่ามหัศจรรย์แล้ว เพราะฉะนั้นสิ่งอื่นก็ต้องมองในแง่ดี ไว้ก่อนว่าเราจะดึงทุกภาคส่วนมาได้จริงๆ ที่จริงแล้วก็มองเห็นพลังของคนย่านเยาวราชเวลาเขาจัดอะไรแล้วมันดู

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+ **bacc**
School of Architecture and Design
Bangkok Art and Culture Centre
มหาวิทยาลัยศิลปากร
BANGKOK ART AND CULTURE CENTRE

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

ยิ่งใหญ่ เชิญสมเด็จพระเทพฯมางานดนตรีจีน คนกลุ่มนั้นเขาก็น่าจะได้อายุตรงนี้เหมือนกันเพราะว่าเขาเป็นเสาหลักของเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร ก็มาจากย่านนี้ทั้งนั้น ฉะนั้นถ้าเราไปเชิญเขามาได้แล้วก็ทำให้เขาเห็นว่าพื้นที่ที่เขาเริ่มตั้งบริษัทมาถึงตอนนี้บริษัทจะไปขยายตัวใหญ่โตอยู่ที่อื่นก็ยังคงเก็บพื้นที่อันนั้นไว้ ตัวดิฉันเองก็ผูกพันกับพื้นที่นี้เพราะเมื่อตอนปี 3 ก็มีการทำวิจัยส่วนตัวในเรื่องนี้ ได้เห็นภาพชัดว่าคนที่มีส่วนสำคัญน่าจะเป็นคนที่เคยอยู่ที่นี่แต่ย้ายไปอยู่ข้างนอกแล้ว และก็เป็นผู้นำธุรกิจ ผู้กำเงินสัก 80 เปอร์เซ็นต์ของกรุงเทพมหานครเกิดที่นี้ทั้งนั้น บริษัทเขาก็อาจยังตั้งอยู่ที่นี้แต่ทิ้งให้เก่าโทรม เพราะฉะนั้นจะทำอย่างไร ที่จะดึงดูดให้เขามาเป็นผู้นำในการอนุรักษ์แล้วก็ศึกษาประวัติรากเหง้าของบริษัทเขาเอง เป็น CSR ของบริษัทได้ด้วย มันต้องดึงดูดให้เขา来做ตรงนี้ให้ได้

คุณเกรียงพล พัฒนรัฐ

สำหรับชุมชนตามแนวคิดของกทม. ต้องยอมรับจริงๆว่ามีจุดอ่อน เพราะว่าเราไปรับเอาแนวคิดอย่างที่คุณศุเรนทร์พูด คือไปเอากรอบความคิดชุมชนชนบทมาใช้ ที่จริงชุมชนเมืองจะต่างจากชุมชนชนบท เนื่องจากชุมชนในเมืองไม่ได้กริดยางเหมือนกันทั้งหมู่บ้านไม่ได้ทำนาเหมือนกันทั้งหมู่บ้าน ไม่ได้จ่ายตลาดกะเช้ากะเย็นเหมือนกันทั้งหมู่บ้าน แต่ชุมชนในเมืองจะเป็นชุมชนที่หลากหลาย มีการอพยบเข้ามาจากต่างจังหวัดบ้าง ลูกหลานก็กระจัดกระจาย วิถีชีวิตจะไม่เหมือนกันในชุมชนเมือง อดีตผมเคยเป็นผู้อำนวยการเขตพระโขนง การนัดประชุมแต่ละชุมชนยากมาก เพราะว่าเวลาทำงานเวลานอนเวลาพักผ่อนเวลาว่างไม่ตรงกัน ดังนั้นประธานชุมชนกับกรรมการจะต้องเก่งกว่าผู้ใหญ่บ้าน เก่งกว่ากำนัน เพราะว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านทำงานร่วมกับคนที่วิถีชีวิตที่ใกล้เคียงกัน การประชุมนัดหมายหรือบาร์มี บุคลิกภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้านก็อาจจะทำได้ง่ายกว่า แต่ว่าประธานชุมชนในกรุงเทพฯยากมาก ถ้าชุมชนไหนมีความเข้มแข็งได้ถือว่าซูเปอร์ประธานชุมชนจริงๆในเขตกรุงเทพฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสักครู่นี้ฟังท่านรังษิ์พูดว่า*การเปลี่ยนแปลงอะไรต่างๆที่เกิดขึ้นแล้วชุมชนไม่มีสิทธิไม่มีเสียง ผมก็ตกใจมากเพราะสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นในใจกลางเมืองที่เจริญที่สุดของประเทศไทย แล้วประเทศไทยเรามีปัญหาหรืออย่างไร ถ้าสิ่งเหล่านี้ยังเกิดขึ้นอยู่กลางเมืองของกรุงเทพฯอยู่ เพราะฉะนั้นมันต้องมีเหตุผลที่จะต้องค้นหากันต่อไปว่าทำอย่างไรถึงจะทำให้ชุมชนในเมืองกรุงเทพฯมีความเข้มแข็งขึ้นมาเหมือนกับชุมชนอื่นๆที่อาจจะประสบความสำเร็จ เช่น กะตี่จิ้น* อย่างที่ท่านอาจารย์ได้กรุณาพูดมาเมื่อสักครู่นี้

คุณอรนุช อิมอารมณ

THE
SIAM
SOCIETY

SoA+ **bacc**
School of Architecture and Design
Bangkok Art and Culture Centre

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

ในฐานะของสำนักงานทรัพย์สินฯ ขอบอกว่าเราเหมือนหน่วยงานที่อยู่ตรงกลาง เราไม่ใช่รัฐ เราไม่ใช่ชุมชน แต่เราต้องทำงานร่วมกับทั้งสองฝ่าย ภาพที่เรามองเห็นคือเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติการของรัฐ อาจมองเป็นเรื่องของนโยบายที่มีลงมาต้องทำให้ได้ แต่ที่นี้เราทำในฐานะที่เราถือว่าเป็นคนไทยคนหนึ่ง เวลาที่เราทำงานกับเจ้าหน้าที่รัฐเขาก็จะคิดว่าเป็นเจ้านาย เวลาทำแล้วมีกฎข้อบังคับ กลัวจะผิด ส่วนชุมชนเขาจะทำอะไร เราไม่ค่อยมีการถาม แล้วเราก็ไม่ค่อยมีการเรียนรู้ เราต้องรู้เขาและรู้เราเหมือนดังสุภาจิตจีน ถ้าจะไปรบก็ต้องชนะ ฉะนั้น **วิธีการที่สำนักงานทรัพย์สินฯ ทำก็ต้องรู้ถึงจิตใจเขาว่าจะต้องทำอะไรในเรื่องของการที่เราจะลงไปพัฒนาในพื้นที่แต่ละยูนิิต เขาอยู่อย่างไร ขายอะไร ครอบครัวยังมีรายได้เท่าไร ทำอาชีพอะไรนอกจากค้าขาย ทุกๆอย่างเราทำงานในลักษณะเหมือนผู้เช่าของเราเป็นครอบครัว แม้กระทั่งชุมชนเลื่อนฤทธิ์เอง ก็เคยคุยกับคุณสุเรนทร์ว่าตรงนี้เราคือเจ้าหน้าที่ แต่เราก็เป็นคนนะเราก็มีความรู้สึกมีจิตใจ แต่เมื่อหน้าที่มันทำอย่างไรที่จะผลักดันให้โครงการแต่ละโครงการไปให้ถึงเป้าหมายในการพัฒนาซึ่งมันไปอยู่จุดมุ่งหมายเดียว คือคุณภาพชีวิตของทั้งคนและเมืองให้ดีขึ้น กระบวนการนี้จะทำอย่างไรมันหนักหน่อยในเรื่องของการสื่อสารการหาข้อมูลแต่สิ่งเหล่านี้มันไม่ใช่ข้อจำกัด** ครั้งหนึ่งที่คณะกรรมการกรุงฯ ได้ประกาศว่าอยากให้กรุงเทพฯ เป็นเมืองที่โล่ง ให้หน่วยงานภาครัฐออกไปเมื่อหน่วยงานภาครัฐออกไป แพร่งนรา แพร่งอุธร ที่เคยเป็นแหล่งขายอาหารก็ตาย กทม. เข้ามาฟื้นฟูในลักษณะจัดอีเว้นท์ต่างๆชุมชนบอกฉันไม่พร้อมจะขาย ก็ต้องหาคนอื่นเข้ามาขาย มันก็ไม่ได้เกิดวิถีชุมชนที่แท้จริง ดังนั้นก่อนที่จะทำโครงการแต่ละโครงการ หรือแม้กระทั่งเราจะรักษารากหรือรักษากรุงเทพฯ ทำไม? หรืออย่างไร? ทุกอย่างต้องศึกษาอย่างแท้จริงระยะเวลาในการศึกษาอาจจะใช้เวลานาน จึงจะทำให้เกิดผลสำเร็จได้โครงการแต่ละโครงการ สำนักงานทรัพย์สินฯ ใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 5 ถึง 10 ปี ดังนั้นผลที่ได้ค่อนข้างที่จะไม่มีปัญหาในเรื่องของการต้องอนุรักษ์และพัฒนา อันนี้ก็ฝากไว้กับทางหน่วยงานของภาครัฐ ซึ่งก็คือกรุงเทพมหานคร ว่าทำอย่างไรที่จะรวมหน่วยงานและก็ความคิดต่างๆของหลายๆหน่วยไว้ด้วยกันได้ และก็ทำไปในแนวทางเดียวกัน เพราะคนหลายๆคนมีใจที่จะให้ความร่วมมือที่จะทำงานกับพวกเราอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว และก็ต้องขอขอบคุณกทม. ด้วยที่ ท่านดร.เกรียงพลมีแนวคิดใหม่ๆที่สำคัญสำหรับผังเมืองที่จะเป็นกรอบของการผลักดันในทุกๆส่วนให้มีความสำเร็จ

คุณฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที

ต้องขอขอบคุณสำนักผังเมือง และสมาคมสถาปนิกสยามฯ ที่ช่วยเป็นผู้ช่วยจัด ของขวัญก็มาจากหน่วยงานผู้ร่วมจัด สมาคมสถาปนิกสยามฯ สยามสมาคมฯ สำนักผังเมือง และหอศิลป์กทม. วิธีการทำงานแบบ

เครือข่ายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

ประชาคมซึ่งผมคิดว่าเราก็น่าจะทำกันแบบนี้บ้างถึงแม้เราจะจะเป็นนักวิชาการหรืออะไรก็ตาม แต่เราก็เป็นคนไทยคนหนึ่งเหมือนกันหมด ก็หวังว่าเรื่องนี้จะเป็นการเริ่มต้นที่ดี และยังมีกรบ้านต้องทำกันอีกเยอะมาก

รองศาสตราจารย์ชูวิทย์ สุจฉายา

ผมคิดว่าทำไม? อย่างไร? ประเด็นสำคัญที่อยากจะฝากไว้ว่า พื้นที่ที่เป็นอยู่อารยธรรมของเรา เราได้ไปเพ่งเล็ง 2 พื้นที่ คือสถานีวังบูรพา และสถานีวัดมังกร ข้ามมาจะเจอสถานีที่กำลังก่อสร้างคือสถานีอิสรภาพที่จะอยู่ในพื้นที่วัฒนธรรมมีความสำคัญเหมือนกัน ทีแรกเราคิดว่าเรามีเวลาอีก 2 ปี แต่ที่จริงสถานที่เกี่ยวข้องและสำคัญอีกอันหนึ่งคือสถานีวุฒากาศซึ่งสร้างเสร็จแล้ว ฉะนั้นก็แปลว่า 500 เมตรรอบสถานีวุฒากาศจะสร้างอาคารขนาดใหญ่ได้เลย อันนี้เป็นเรื่องที่สำคัญนะครับ จะเห็นว่ามันไม่ใช่เรื่องของระยะเวลา 2 ปีแต่มันสร้างเสร็จแล้วจึงขอฝากไว้ด้วยครับ

คุณฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที

ต้องขอขอบคุณท่านทั้งหลายที่เข้ามาร่วมฟังในครั้งนี้ และขอปิดการสนทนาเสวนาในครั้งนี้ครับ

จัดทำบันทึกโดยจารุณี คงสวัสดิ์

โครงการพิทักษ์มรดกสยาม สยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์